

HARP
SANAT

GAZİ İNKILABININ PSİKOLOCİSİ

[ATATÜRK DEVRİMLERİNİN PSİKOLOJİSİ]

Mustafa Hayrullah Diker

Harp Sanat©

www.harpsanat.com

kitap@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

İşletme Koordinatörü: Muhammed Yurt

Yayınevi Müdürü: Oğuz Şahin

Yayın Yönetmeni: Dr. Hakan Özkütükçü

Yayın Koordinatörü: Murat Şerefoglu

Yayıma Hazırlayan: Nuh Eşrefoglu

Son Okuma: Murat Şerefoglu

Mizanpaj Tasarım: Emir Tali

Kapak Tasarım: Efe Bozkurt

Kapak Görseli: Atatürk Yeni Harfleri Öğretirken

(*Atatürk*, haz. Mehmet Özel, Kültür Bakanlığı

Yayımları, s. 125.)

1. Basım, İstanbul, Ekim 2024, Genel Seri: 4065

ISBN: 978-625-9796-75-8

Matbu Ajans / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

"Harp Sanat Yayınevi tarafından baskıya hazırlanan eserlerin hukuki sorumluluğu tamamen yazara aittir."

GAZİ İNKILABININ PSİKOLOCİSİ

[ATATÜRK DEVRİMLERİNİN PSİKOLOJİSİ]

Hazırlayan
Nuh EŞREFOĞLU

Mustafa Hayrullah Diker

İÇİNDEKİLER

Harp Sanat Yayınevi'nin Yayın Esasları	7
Yayınevinin Notu	11
Hazırlayanın Notu	15
GAZİ İNKILABININ PSİKOLOJİSİ	17
DİZİN	53

HARP SANAT YAYINEVİNİN YAYIN ESASLARI

Harp Sanat Yayınevi, şanlı Silahlı Kuvvetlerimizde yıllarca görev yapmış olan emekli bir subay tarafından ülkemizdeki askeri tarih çalışmalarına katkı sağlamak için 2021 yılında kurulmuştur. Bilimin ışığını rehber edinen yayınevimiz, Atatürkçü bir çizgide, bağımsız yayıncılık faaliyetlerinde bulunmayı temel ilke edinmiştir. Yayınevimiz, yayımlayacağı nitelikli eserlerle ülkemizde askeri tarih alanında hissedilen eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır.

Bilindiği üzere toplumların tarihi incelendiğinde askerlikle ilgili hususların siyasi, sosyal ve kültürel alanlara doğrudan veya dolaylı etkilerinden söz edildiği görülmektedir. Bu etkilerin tespit ve değerlendirilmesinin, günümüze ve hatta geleceğe bakan yönlerinin ortaya konulmasının fert ve devlet ölçeğindeki gelişime önemli katkılar sağlayacağı üzerinde durulmaktadır.

Sosyal bilimlerde askerî konulara ağırlık veren çalışmalar, Birinci Dünya Savaşı sonrasında önem kazanmaya başlamıştır. Zamanla genel tarih araştırmaları içinde kendine özgü bir anlayışa dönüşerek askerî tarih adı altında toplanan bu alandaki çalışmalar, Batı'da 21. yüzyılda büyük bir hız kazanmışsa da Türkçe literatürde ne yazık ki henüz arzu edilen seviyeye ulaşamamıştır.

Karakter ve kültür kodlarımızda var olan askerliğe ve ona dair çalışmalara ivme kazandırılarak bu alandaki eksikliğin nitelikli eserlerle giderilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi hâlde bu boşluğun

akademik olmayan, ideolojik birtakım amaçlarla, bilgi ve belgeye dayanmayan yorumlarla ve popülist eserlerle doldurulması başka sorunları da beraberinde getirecek, ortak tarih bilincinin oluşumuna zarar verebilecektir.

Yayınevi olarak bu bilinçle, imkânlarımız nispetinde faydalı çalışmalar ortaya koymayı arzu ediyoruz. Bu alandaki akademisyen ve yazarlarla koordineli çalışmalar yürüterek akademik, tarafsız ve güvenilir kaynaklardan oluşan yerli ve yabancı nitelikli eserlerle okuru buluşturmak istiyoruz. Kuramsal kaynaklardan edebî eserlere kadar geniş bir yelpazede yapacağımız yayınlarla, askerliği meslek olarak benimseyenlerin yanında askerî tarihe ilgi duyan herkese hitap eden akademik ve edebî eserler ile başvuru koleksiyonu oluşturmaya çaba sarf edeceğiz.

Tarihin tozlu raflarında unutulmaya yüz tutmuş, sandıklarda kitli kalan hatıraların, yazma eserlerin, baskısı tükenmiş kitapların; Yükseköğretim kurumlarında büyük emekler verilerek hazırlanmış sonra atıl kalan değerli çalışmaların gün yüzüne çıkarılması için atacağımız adımlarla, bu türdeki yayınların ve disiplinler arası müşterek akademik çalışmaların artmasında teşvik edici bir rol üstlenmek istiyoruz.

Askerlik mesleğinin ilgi sahası içinde önemli bir yer tutan yönetim, liderlik, strateji ve organizasyon konularıyla yeni modellere ilham verecek çalışmaları okurla buluşturmayı da hedefliyoruz.

Askerî geleneklerin oluşturulması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi amacıyla özellikle tarihe mal olmuş komutan ve stratejistlerin düşüncesi ve tecrübelerinin sonraki nesillere aktarılmasına hizmet edecek biyografi ve hatıratlarının yanında tenkit ve kritiklerini yayınlamayı amaçlıyoruz.

Harp tarihinin konuları dışında kalan ancak yazarı veya işlediği konu itibarıyla daha çok sosyal tarihin ve edebiyatın alanına giren eserlerin yayınlanmasının da önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

Her safhasını akademik bir titizlikle takip edeceğimiz, editörlük çalışmalarına önem vereceğimiz yayınlarımızda Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'nda belirtilen esaslar çerçevesinde hareket edeceğiz.

Faydalı olabilmek niyet ve gayretiyle...

YAYINEVİNİN NOTU

Harp Sanat Yayınevi olarak askerî tarih hakkında kaleme alınmış telif eserler, hazırlanan çeviri metinler (Osmanlıcadan) ve yabancı dillerden yapılan çevirilerin yanı sıra telif hakkı bitmiş nitelikli eserleri yayımlamayı da amaçlamaktayız. Bu bağlamda Helmuth von Moltke, Colmar Von Der Goltz, Kazım Karabekir, Fevzi Çakmak, Arif Baytın, İsmail Hakkı Berkok ve Ziya Yergök gibi komutanlar; Ebubekir Hâzım Tepeyran, Mahmut Esat Bozkurt ve Süleyman Kâni İrtem gibi devlet adamları; Eyüp Sabri Akgöl ve Suphi Nuri İleri gibi siyasetçiler ile Ali Haydar Alpagut, Fevzi Kurtoğlu, Rıza Çavdarlı ve Sadettin Nüzhet Ergun gibi araştırmacılara ait eserleri de peyderpey yayımlamayı hedeflemekteyiz.

Bahsedilen eserlerin önemli bir kısmı 1930’lu ve bir kısmı ise 1940’lı yıllarda yayımlanmıştır. Bu dönemde basılan kitaplar -yaşanan alfabe değişikliği sebebiyle- hem imla kuralları konusunda yaşanan karışıklık hem de baskı tekniklerindeki yetersizlikten dolayı dilsel ve görsel olarak birtakım kusurlarla malul olduğu bilinen bir gerçektir.

Çok nitelikli kitaplar dâhil hemen hemen hepsinde görsel bakımdan (mizanpaj) tekdüzelik hâkimdir. Kitaplardaki “konuşma cümleleri, alıntılar, iç sesler vb.” genellikle punto büyüklükleri eşit olan aynı fontlarla yazıldığından, ilgili kısımların nereden başlayıp nerede bittiğini fark etmek ancak dikkatli okumalar sayesinde mümkün olabilmektedir. Yeniden yayımladığımız eserlerde bu sorunu gidermek için şu tasarruflarda bulunduk:

1. Birkaç cümleden oluşan (bir paragraf oluşturacak kadar uzun olan) konuşma cümleleri ve alıntıları -karşılıklı konuşma arz etmiyorsa- ana metinden bir punto küçük ve soldan bir birim içeride, çift tırnak içerisinde müstakil olarak -yani ayrı bir paragraf olacak şekilde- yazdık.
2. Çift tırnaklı ifadeler içerisinde ayrıca vurgulanması düşünülen kelime ve cümleleri ise tek tırnak içerisinde gösterdik.
3. Güncelliğini yitirdiğini düşündüğümüz kelimelerin anlamlarını metin içerisinde vermeyi tercih ettik. Bunun için kelimenin ilk geçtiği yerde köşeli parantez içinde ve köşeli parantez işareti ile birlikte kelimenin anlamını ana metinden iki punto küçük yazdık. Böylelikle kelimenin anlamını bilenlerce metnin bölünmeden okunmasını sağlamaya çalıştık. Söz konusu kelime metinde birçok yerde geçiyorsa belirli aralıklarla birkaç kez aynı şekilde anlamını verdik. Eğer anlamı bilinmeyen kelime sayısı daha fazla ise kelime anlamları metin içerisinde değil dipnotlarda gösterdik.
4. Kitap, dergi, ansiklopedi, gazete isimlerini italik olarak yazdık. Gazete, dergi isimlerinin orijinalinde gazetesi, dergisi gibi kelimeler yoksa bu kelimeler küçük harfle ve düz olarak, ismin orijinalinde varsa italik ve baş harfi büyük olarak yazdık.
5. Dipnotları, ana metinden iki punto küçük ve ana metinle aynı yazı tipinde yazdık.
6. Cümle ya da paragraf içindeki -yani müstakil olmayan- konuşma cümlelerini çift tırnak içinde ve ana metinle aynı punto ile yazdık.
7. Karşılıklı konuşma cümlelerini alt alta, soldan bir birim içeriden ve başında konuşma çizgisi (uzun çizgi) olacak şekilde ve ana metinden bir punto küçük olarak yazdık.

8. Konuşma cümlelerine dâhil olmayan kelimeler (dedi, ekledi, ilave etti, söyledi vb.) ile konuşma cümlelerinin arasına virgül koyup bunları ana metinle aynı puntoyla yazdık.

9. “İç ses” türündeki konuşmaları ana metinle aynı büyüklükte ve italik olarak yazdık.

10. Köşeli parantez içinde yaptığımız -ana metne ait olmayan- ilaveleri ana metinden bir punto küçük olarak yazdık. Bunlar şiir açıklamaları gibi uzun olabileceği gibi cümledeki anlatım bozukluğunu gidermek için ekleme ihtiyacı hissettiğimiz bir kelime/kelime grubu da olabilir.

11. Kelimelerdeki “inceltme, kesme” işaretleri için Türk Dil Kurumunun güncel *Yazım Kılavuzu*'nu esas aldık.

12. Tarihî kaynaklarımızın genel itibariyle Arap harfli metinlere dayalı olması nedeniyle kaynaklara gitmek isteyen okurların işini kolaylaştırmak ve akademik çalışmalarda takip edilen imla anlayışıyla uyumu sağlamak için tarihî şahsiyetlerin isimlerinin yazımında *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*'nin (*TDVİA*) imlasını esas aldık. Böylece isimlerin sonundaki “t”leri “d” olarak (Mehmet => Mehmed gibi); “p”leri “b” olarak (Recep => Receb gibi) yazdık. Yine Hayrettin => Hayreddin gibi. Keza isimlerdeki uzatma ve inceltme işaretlerinin kullanımında *TDVİA*'nın imlasını esas aldık. Mesela Pîrî, Kanûnî gibi.

13.-oğlu, -zade kelimelerini kendisinden önce gelen isimle birleşik yazdık. Mesela Müezzinoğlu Ali Paşa, Ömeroğlu Turhan Bey gibi.

Bu ölçütlere göre yeniden yayımlayacağımız eserlerin kültür hayatımıza katkı sağlamasını temenni ediyoruz.

HAZIRLAYANIN NOTU

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türk İnkılabı üzerine, *İnkılap Rubu, Türk İnkılap Tarihi, İnkılap ve Kadro, Türk İnkılabının Karakteri* gibi isimlerle eserler yayımlanmaya başlanmıştır. Bu eserlerin temel amacı yapılmakta olan inkılapların ideolojik altyapısını oluşturmaktır. Bu amaçla yazılan eserlerin birisi de Mustafa Hayrullah [Diker] (1873 – 1950) tarafından 1933 yılında yayımlanan “Gazi İnkılabının Psikolocisi [Atatürk Devrimlerinin Psikolojisi]” adlı eserdir. Hayrullah Bey, üniversitede psikiyatri hocalığı ile birlikte Cumhuriyet Halk Partisi milletvekili ve Atatürk'ün müşaviri olarak görev yapmış bir doktordur.

Cumhuriyet'in ilanının onuncu yılına gelindiğinde sosyal hayatta etkileri görülmeye başlanan inkılapların ideolojik çerçevesinin de oluşturulması gerekiyordu. Hayrullah Bey bu çalışması ile Türk inkılabının arkasındaki düşünsel yapıyı ortaya koymayı amaçlamıştır. Yapılan yenilikleri adlandırma bağlamında “Gazi İnkılâbı” ifadesini tercih etmiş olması dikkat çekicidir.

Ona göre inkılapları Türk gençliğine “iyi anlatabilmek için dünyayı ağzı açık ve şaşkın bırakan bu mucizenin, bu deha menkıbesinin ruhunu” kavratmak için çalışmak gerekmektedir. O, inkılapların sosyal hayatın zorunlu bir sonucu olduğunu göstermek için Türklerin Müslüman oluş sürecini ele alarak anlatmayı tercih etmiştir. Bununla birlikte yazarın konunun psikolojik tahliline yeteri kadar eğilmediği görülmektedir.

Yazar, Türk inkılabının psikolojik arka planının anlatımını sonuç cümlesine saklar. Zira inkılaplar, “insanlıktan üstün bir dehanın [Ga-

zi'nin] geniş bir ihata, derin bir vukuf, cihan şümul bir ilimle senelerce inceden inceye eleyerek, sıklıdan sıkıya dokuyarak, en akla gelmez noktalarına kadar evvelinden” tasarladığı bir programdır. Bu ifadesi kendisini açık bir şekilde Atatürkçülük’ün yılmaz savunucuları arasında dâhil etmektedir.

Yeniden yayıma hazırladığımız eserde metnin diline sadık kaldık. O yüzden metni sadeleştirme yoluna gitmedik. Yazar eserinde, dilde sadeleştirme çalışmalarının yapılmaya başlandığı bir tarihte kaleme aldığı için birçok yeni türetilmiş öz Türkçe kelime kullanmıştır. Bunların bir kısmının karşılığını bulamadığımız için aynen bıraktık. Yine yazar gençliğinin büyük bir kısmını Paris’te geçirmiş olmasının da etkisi ile bazı kavramları Fransızca ifade etmektedir. Bu terimlerin Türkçeleşmiş hâllerini günümüz imlası ile verirken önemli olduğunu düşündüklerimizi aynen koruyarak karşılıklarını köşeli parantez içinde verdik.

Eserin telif edildiği 1930’lu yıllar alfabe değişikliğinin ilk yıllarıdır ve Türkçe imla kuralları henüz yerleşmemiştir. Bu nedenle eser, bazı imla hataları içermektedir. Bu hataları, Türk Dil Kurumu’nun (TDK) güncel *Yazım Kılavuzu*’nu esas alarak düzelttik. Okuyucunun eserden istifadesini artırmak için günümüzde kullanımı olmayan kelimelerin eş anlamlılarını köşeli ayraçlar ile verdik. Ayrıca metinde açıklanmasını gerekli gördüğümüz terim ve ifadeler için dipnotlarda bilgi verdik. Metin sonuna da ağırlıklı olarak kişi ve yer isimlerinden oluşan bir dizin ekledik.

Eserin yeniden yayımını gerçekleştiren Harp Sanat Yayınevinin yönetici ve çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Nuh EŞREFOĞLU
İzmir, 02.09.2024